

Mimo chronologický výklad jsou na závěr zařazeny dva průřezové exkurzy, z nichž první, *Architektura a umění pánů z Rožmitálu*, vzbuzuje poněkud rozpaky. Stranou lze ponechat obecnější otázku, zda se mají historici pouštět na pole dalších oborů, aby zachovali jednotný tvůrčí rukopis knihy; na rizika s tím spojená doplatila již celá řada autorů. Důležité je především nalézt dostatečné zdůvodnění, aby se nejednalo o samoučelné apendixy. Tím může být kulturní okruh vytvářený příslušníky určitého rodu, vyzařování uměleckého fluida spojené s činností určité stavební hutě či systematické budování sídelně-správní sítě s charakteristickými urbanistickými a stavebními prvky. Nic z toho v případě Rožmitálů nenalzáme, a byť členové rodu stojí za vynikajícími jednotlivými realizacemi, příslušná kapitola tak zůstává spíše popisnou evidencí uměleckých a architektonických památek, jež pojí fakt, že je dali zhotovit či vystavět Rožmitálové. Velmi cenný je naopak exkurz sfragistický; zde bych se jen přimlouval, aby u každé z popisovaných pečeti byla důsledně uváděna velikost a barva, neboť může jít o významný indikátor sociálního postavení rodu i jednotlivce.

Pokud lze vyzdvihnout autorčinu snahu o důsledné vyčerpání vydaných i nevydaných pramenů, poněkud zaráží práce s literaturou. K řadě pojednávaných fenoménů autorka nevyužila základních prací, což se odráží v problematických interpretacích. Rovněž argumentace ex silentio je mnohdy příliš přímočará, jak již naznačeno výše; soudit např. na základě absence dopisů Zdeňka Lva manželce či sestře, že „ženský prvek jako by v životě tohoto realisty a zároveň dobrodruha neměl příliš místa“, je poněkud odvážné. Přes výtky k interpretačním postupům je nutné knihu Simony Kotlárové ocenit jako přínosnou materiálovou mezipřehledností našich znalostí o rodu pánů z Rožmitálu.

ROBERT NOVOTNÝ

Ondřej FELCMAN – Radek FUKALA a kol., *Poděbradové. Rod českomoravských pánů, kladských hrabat a slezských knížat*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2008 (= Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska 6)

766 s., ISBN 978-80-7106-949-2

Je potěšující, že se výzkum problematiky šlechty obrací rovněž mimo česko-moravské jádro starého českého státu, jak to dokládá monografie

věnovaná předkům, zejména však potomkům krále Jiřího z Poděbrad, kteří se jakožto knížata z Minsterberka zapsali do dějin Slezska. Není přitom pochyb, že se jedná o počín stejně závažný jako nesnadný. Poděbradská větev pánů z Kunštátu v sobě totiž zahrnuje hned několik poměrně odlišných historií. Žádnému jinému z aristokratických rodů České koruny se nepodařilo povznést se až ke královské hodnosti, a ačkoli byl král Jiří nucen rezignovat na zajištění trůnu pro některého ze synů, zachovaly si generace jeho potomků postavení (polo)suverénních zeměpánů, jejichž poměr k českým vládařům byl de iure určován především svazky lenní závislosti. Dějiny rodu Poděbradů tak v určité době splývaly s dějinami celého státu, aby se poté staly dynastickou osou historií menších územních celků ve Slezsku (Minsterbersko, Olešnicko a Volovsko), v Čechách (Kladsko) a na moravsko-slezském pomezí (Opavsko). Jednalo se tedy o téma povytce korunní a současně obecně málo probádané, jehož řešení vyžadovalo dobrou orientaci v materii uložené nejen na území dnešní České republiky, ale především Polska. Nepochybně proto se konstituoval desetičlenný autorský kolektiv, jehož složení mělo zajistit zvládnutí chronologické, geografické a problémové širě zvoleného úkolu. Z letmého pohledu na obsahovou skladbu a značný stránkový rozsah knihy je také zřejmé, že se autoři skutečně pokusili o pokud možno nejkompexnější zachycení poděbradské historie.

Svazek se rozpadá do dvou vzájemně se doplňujících hlav. První je souborem více či méně biograficky orientovaných medailonků členů rodu od krále Jiřího (†1471) až po posledního mužského člena dynastie Karla Fridricha (†1647). Soustavě biogramů z pera Martina Šandery a Radka Fukaly byl předsazen hutný genealogický úvod Miroslava Plačka a Františka Musila ukotvující výklad v dějinách rozrodu pánů z Kunštátu, zejména jejich české (poděbradské) větve. Druhá část díla na jedné straně sumarizuje a rozvíjí některé poznatky shromážděné v první půli, což platí nejen o připojeném genealogickém katalogu (R. Fukala), ale dílčím způsobem i o obsáhlém líčení vývoje majetkové základny rodu od doby krále Jiřího až do jeho vymření po meči (M. Šandera, Ondřej Felcman; převažující styl politické faktografie zde narušuje orientací na hospodářské dějiny poněkud cizorodý příspěvek Marka Vařeky věnovaný moravským držávám rodu). Na straně druhé se však zvolna odklání od politizující historiografie a záslužně

obohacuje líčení o analýzy z oblasti široce chápaných kulturních dějin. Velké pozornosti se dostalo rodové heraldické symbolice, a to nejen ve smyslu zamyšlení nad proměnami erbu dynastie, ale zejména nad jeho užíváním v rámci rodové reprezentace (O. Felcman). Obsáhlý, místy ovšem až příliš deskriptivní rozbor doprovodily související sondy z oblasti sfragistiky (Karel Müller) a numismatiky (Jaroslav Šůla), v prvním případě doplněné badatelsky vděčným katalogem dochovaných pečetí. K neutřelým částem knihy o dějinách poděbradské větve pánů z Kunštátu se řadí i pokus o zhodnocení rodové historie demografickými metodami (O. Felcman). Spolu se standardním genealogickým výzkumem se tak ke slovu dostala drobnohledná analýza řady ukazatelů typu natality, mortality, věku, pohlaví a v neposlední řadě též proměnlivých sňatečných strategií, uplatňovaných v jednotlivých generacích potomků krále Jiřího. Zvláštní pozornosti přitom neunikly ani onomastické konotace rodových paměťových a reprezentačních tradic.

K nejzávažnějším oddílům monografie náleží výklad o osudech knížecího archivu dynastie Poděbradů, v němž se jeho autoři O. Felcman, J. Šůla a M. Vařeka pokusili o mnohostranný rozbor geneze, vývoje a dnešního stavu dochování původně obsáhlého souboru písemností. Mimořádně inspirativním vkladem jsou také zdařilé analýzy z oblasti literární historie (Jarosław Malicki) a dějin umění (Vladimír Hrubý). Vedle obecně známých literárních ambicí Hynka z Poděbrad se dostatečného prostoru dostalo zhodnocení knižní i obecně psané kultury spojené jak s činností jednotlivých členů rodu, tak i intelektuálního zázemí jejich dvorského okruhu. Kultura psaného slova se přirozeně dotýkala široké oblasti problémů spojených s knížecím mecenátem, dynastickou reprezentací a demonstrací tradic i aktuálních politických aspirací členů rodu, čímž se otevřel prostor úvahám nad výtvarnou kulturou jakožto součástí společenských snah a mocenského programu dynastie, mimo jiné i v oblasti funerální reprezentace.

Text knihy je doprovázen řadou barevných i černobílých ilustrací včetně užitečných mapových příloh. S povděkem lze jistě kvitovat rovněž vyhotovení přehledných rodokmenů od Jiřího z Poděbrad až do vyhasnutí dynastie. Rozsáhlý text ovšem ve svém souhrnu trpí i nedostatky. Patrně kvůli značnému tematickému a chronologickému záběru práce někteří autoři rezignovali na komplexněji rozvržený archivní výzkum, a byli

proto nuceni opírat se především o informace zprostředkované starší literaturou, jejíž závěry dnes nejsou zcela nesporné. Výsledný dojem kazí také některé zbytečné faktografické a interpretační přešlapy. Radek Fukala (s. 195) kupříkladu popsál události následující roku 1617 po smrti knížete Karla II. těmito slovy: „*Po dvou dnech smuteční slavnosti vyvrcholily, když nad místem posledního odpočinku zesnulého knížete pronesli kázání a pohřební řeč profesor L. G. Gedächtnisrede, teolog dr. Bössemesser a rektor olešnické školy profesor Georg Kirsten*“. Je vysoce pravděpodobné, že se jedná o nedorozumění vzniklé chybným čtením pramenné předlohy. Slovo „*Gedächtnisrede*“ totiž neoznačuje jméno profesora, ale je podstatným jménem znamenajícím v němčině právě onu vzpomínkovou či pamětní řeč. Stejným způsobem lze domnělé iniciály „*L. G.*“ určit jako dobové konvenční zkratku pro sousloví „*löblicher Gedächtnis*“, tedy blahé paměti. Bezpochyby nijak snadná koordinace poměrně rozsáhlého autorského kolektivu se proto podepsala v jisté kvalitativní nevyrovnanosti jednotlivých částí. Přes všechny výhrady lze ovšem konstatovat, že se jedná o záslužný první krok na cestě za poznáním osudů donedávna opomíjené slezské knížecí dynastie.

PETR KOZÁK

Repräsentationen der mittelalterlichen Stadt, hg. Jörg OBERSTE, Verlag Schnell & Steiner, Regensburg 2008 (= Forum Mittelalter, Studien 4)

280 s., ISBN 978-3-7954-2101-4

Na univerzitě v Řezně působící *Forum Mittelalter*, k jehož hlavním aktivitám patří interdisciplinární výzkum evropských měst v období středověku, vykazuje od svého vzniku 2003 výraznou aktivitu. Anotovaný sborník je výstupem čtvrtého vědeckého setkání, jež se uskutečnilo v listopadu 2007 s mírně odlišným názvem *Repräsentationsformen der vormodernen Stadt*. Otázka reprezentace sociálních skupin otevírá rozmanité perspektivy nejenom v interdisciplinárním přístupu ke kulturním dějinám obecně, ale také v oblasti městských dějin. Ve většině důležitých městských center lze najít snahu po sebepojetí jejich obyvatel na základě mnohostranných forem symbolické, institucionální a politické reprezentace. Ta se projevovala nejenom v městských kronikách a jako součást listin, ale také výstavností městských